IHP Culemborg - Bouwstenennotitie

Definitief

Opdrachtgever
Gemeente Culemborg

Datum
1 februari 2023

Referentie
1629402-0041.2.0

Auteur(s)
Kim Vermeulen - HEVO B.V.
Johanna Scherer - HEVO B.V.
Gerhard Jacobs - HEVO B.V.

Voorwoord

In opdracht van de gemeente Culemborg begeleidt HEVO de gemeente en de schoolbesturen van het Primair Onderwijs (PO), het Voortgezet Onderwijs (VO) en het (Voortgezet) Speciaal Onderwijs (V)SO om te komen tot een Integraal Huisvestingsplan (IHP).

Het IHP bepaalt op basis van een gezamenlijk bepaalde visie, gerichte analyse, scenario-ontwikkeling en financiële vertaling de kaders voor investeringen in onderwijshuisvesting. Een strategisch IHP stelt gemeente en schoolbesturen in staat om op de korte en lange termijn toekomstbestendige keuzes te maken en een proactief (investerings-) beleid te voeren. Het IHP geeft voor de eerste vijf jaar (2023-2028) concreet aan wat de opgave is en geeft een doorkijk voor de langere termijn van ca. 30 jaar (2023-2053). Het IHP bestaat uit vier fasen, ofwel vier deelproducten:

1. Visie: notitie bouwstenen voor beleid
2. Inventarisatie van het gebouwenbestand
3. Scenario-ontwikkeling
4. Financiële vertaling

Voorliggende rapportage betreft het eerste deelproduct: de notitie bouwstenen voor beleid. Deze notitie beschrijft de visie van de gemeente en de schoolbesturen op onderwijshuisvesting. In bijlage I zijn relevante wettelijke kaders en beleidskaders opgenomen.

Tijdens de visiebijeenkomsten van 14 september 2022 en 27 september 2022 is aan de hand van vier thema’s en vragen behorende bij deze thema’s gediscussieerd over het onderwijs en de onderwijshuisvesting in de gemeente Culemborg. De resultaten van deze visiebijeenkomst vormen de bouwstenen van de visie welke hieruit tot stand is gekomen.

Inhoudsopgave

1.	**Visie en beleidsambities (bouwstenennotitie)**	**4**
1.1.	Visie op onderwijs(huisvesting)	4
1.2.	Visie stelt eisen aan de huisvesting	4
1.3.	Bouwsteen 1: beleid en regie	5
1.4.	Bouwsteen 2: kwaliteit	8
1.5.	Bouwsteen 3: duurzaamheid	10
1.6.	Bouwsteen 4: capaciteit	12
1.7.	Bouwsteen 5: samenwerking	14
Bijlage I – Juridische- en Beleidskaders		**16**
Bijlage II - Energieprestaties		**19**

1. Visie en beleidsambities (bouwstenen-notitie)

Dit hoofdstuk behandelt de visie en de beleidsambities van dit IHP. De wettelijke taken en relevante ontwikkelingen zijn uitgebreid omschreven in bijlage I. Er wordt eerst ingegaan op de visie. Daarna worden de beleidsambities van de gemeente en de schoolbesturen benoemd.

1.1. Visie op onderwijs(huisvesting)[1]

De gemeente Culemborg en de schoolbesturen streven gezamenlijk naar een toekomstbestendig onderwijslandschap. Dat betekent dat er gezamenlijk haalbare ambities en uitgangspunten bepaald worden en deze ook in gezamenlijkheid gerealiseerd worden. Het doel is om kinderen in de gemeente Culemborg de best mogelijke kansen te bieden in hun ontwikkeling en voor te bereiden op hun toekomst. Daarbij is het van belang dat het onderwijsaanbod toegankelijk, divers en goed gespreid is en aansluit op de vraag van de maatschappij. De gemeente Culemborg en de schoolbesturen willen dit faciliteren door toekomstbestendige onderwijshuisvesting te realiseren middels het IHP. In de visie staat voorop: *Ieder kind in Culemborg heeft recht op een goede, gezonde en positieve ontwikkeling. Kinderen hebben het recht gezond op te groeien en te ontwikkelen, eerst thuis, later bij een vorm van kinderopvang en bij onze peuterspeelzalen. En vanaf vier jaar op één van de vele basisscholen die onze stad rijk is.*

Toekomstbestendige, flexibele onderwijshuisvesting is een randvoorwaarde voor goed onderwijs. Hierbij gaan onderwijs en onderwijshuisvesting niet alleen over scholen, maar ook over andere plaatsen waar kinderen leren en zich ontwikkelen. Denk bijvoorbeeld aan kinderopvang, schoolpleinen en de omgeving.

Het onderwijs staat niet op zichzelf, maar staat in verbinding met *Zorg* en *Welzijn* gefaciliteerd door ontwikkelingspartners. Er worden kansen gezien om in onderwijshuisvesting samen te werken met andere maatschappelijke partners, zoals kinderopvang, vroegschoolse educatie, buitenschoolse begeleiding. Sommige kinderen, leerlingen en studenten hebben op bepaalde momenten extra ondersteuning nodig. De gemeente, schoolbesturen en ontwikkelingspartners willen daarvoor maatwerk leveren. Maatwerk betekent dat de gemeente, waar dat nodig is, ongelijk investeert, zodat iedereen gelijke kansen kan krijgen.

Samenwerking tussen scholen is ook van belang voor leerlingen, net als samenwerking tussen scholen en ontwikkelingspartners. Het doel is om deze samenwerkingen verder te stimuleren. Ook een soepele verbinding tussen onderwijs en de arbeidsmarkt dient voort te worden gezet. Als leerlingen of studenten klaar zijn op school, gaan ze immers meestal op zoek naar werk.

1.2. Visie stelt eisen aan de huisvesting

De visie op onderwijshuisvesting van de gemeente en de schoolbesturen stelt eisen aan de onderwijshuisvesting. Veranderingen in onderwijsvisies, -concepten en samenwerking maakt dat er steeds meer flexibiliteit wordt gevraagd van onderwijs-gebouwen. Bovendien leidt de maatschappelijke noodzaak om te verduurzamen tot hogere prestatie-eisen. Daarbij gaat duurzaamheid voor de gemeente en de schoolbesturen zeker niet alleen over energie en CO_2-besparing, maar ook over een integrale visie op duurzaamheid waarbij gezondheid en functionaliteit een rol spelen.

Tegelijkertijd ligt er een behoorlijke financiële en organisatorische uitdaging bij de realisatie van de plannen uit het IHP. Het traject om te komen van initiatieffase tot realisatie van onderwijshuisvesting is kostbaar en complex en vraagt veel van de gemeente en de schoolbesturen. Samenwerking is het sleutelwoord.

De gemeente en de schoolbesturen hebben deze algemene visie verder geconcretiseerd in vijf thema's die zijn verankerd in bouwstenen voor beleid:

1. Beleid en regie.
2. Kwaliteit.
3. Duurzaamheid.
4. Capaciteit.
5. Samenwerking.

[1] Bestuursakkoord gemeente Culemborg 2022-2026

Het zijn beleidsuitgangspunten op verschillende thema's. De visie vormt samen met de bouwstenen een belangrijke basis voor het IHP. Het IHP is erop gericht om, binnen de randvoorwaarden van de gemeente (financieel, ruimtelijk en organisatorisch) en schoolbesturen (onderwijsinhoudelijk, financieel, organisatorisch), deze uitgangspunten zoveel als mogelijk te realiseren. De bouwstenen geven richting aan het IHP en daarmee kan er worden gestuurd op een toekomstbestendig onderwijslandschap.

1.3. Bouwsteen 1: beleid en regie

Deze bouwsteen geeft aan hoe gemeente en schoolbesturen met elkaar samenwerken op het gebied van onderwijshuisvesting. Gemeente en schoolbesturen hebben daartoe bouwstenen geformuleerd voor de toekomstige organisatie en financiering van de onderwijshuisvesting.

1. **Het IHP is in lijn met het voorstel van PO-raad, VO-raad en VNG om IHP's in de wetgeving te verankeren.** In de geest van de nieuwe wet wordt het IHP vastgesteld als lange termijnplan waar gemeente en schoolbesturen zich aan committeren. Het IHP wordt gezien als vaststellingsovereenkomst voor de eerste 5 jaar en voor de overige jaren als investeringskader om een mate van flexibiliteit richting de toekomst te behouden. Wel spreken schoolbesturen en gemeente zich uit enkel af te wijken van de afspraken in het IHP als daar een zwaarwegende motivatie onder ligt.

2. **Vaststellen van het IHP**. Het IHP komt tot stand in een apart project met de schoolbesturen en gemeente, waarbij de kinderopvangorganisaties geïnformeerd zijn. Het OOGO, het College van B&W en de gemeenteraad stellen het IHP vast voor de eerste vijf jaar met een doorkijk tot aan 2053.

3. **Het IHP is een huisvestingskader voor onderwijshuisvesting en duidt de investeringsopgave voor de eerste 5 jaar.** Het IHP geeft voor de komende 30 jaar bovendien een indicatie van benodigde investeringen. Tevens wordt de prioritering van de projecten opgenomen. Er wordt in de gemeentelijke begroting rekening gehouden met het financieren van de projecten in de eerste vijf jaar.

4. **Na vaststelling van het IHP wordt een uitvoeringsprogramma opgesteld voor een termijn van vijf jaar**. In het uitvoeringsprogramma worden afspraken gemaakt over de samenwerking op programma- en projectniveau. De keuze voor vijf jaar is bewust: één jaar langer dan een collegeperiode. In het uitvoeringsprogramma worden volgens jaarprogramma's projecten nader geconcretiseerd en wordt beslag gelegd op de reserveringen in de begroting. Tevens wordt er in het IHP een doorkijk tot 2053 gegeven. Het uitvoeringsprogramma en de doorkijk bevatten harde afspraken die zekerheid met zich meebrengen voor gemeente en schoolbesturen.

5. **Het IHP wordt na vier jaar herijkt.** Het actualiseren van het IHP duurt immers ca. een jaar. Vervolgens wordt er weer een uitvoeringsprogramma opgesteld voor een termijn van vijf jaar. Het uitvoeringsprogramma wordt om het jaar geëvalueerd (bijvoorbeeld in het OGOO - op overeenstemming gericht overleg). Daarbij wordt gecontroleerd of het IHP en uitvoeringsprogramma en de bijbehorende randvoorwaarden nog actueel zijn. De evaluatie is ook om te leren van het voorgaande jaar.

6. **Kredietverlening**
   Voor de projecten van de eerste vijf jaar geeft de raad het mandaat aan het college om de budgetten aan de projecten toe te kennen.
   Er wordt in de gemeentelijke begroting rekening gehouden met het financieren van de projecten in de eerste vijf jaar. Dit vraagt ook om opslagen te hanteren boven op de stichtingskosten voor bijvoorbeeld interim voorzieningen, infrastructuur rondom perceel, verhuiskosten en eventueel verwerving van terrein en afspraken over indexatie goed vast te leggen. Er wordt uitgegaan van de IHP bedragen (met index) als normbedragen - en er worden geen uitzonderingen gemaakt per project.

   Voor projecten na de eerste vijf jaar geldt een andere verlening. Zodra het project actueel wordt, zal het getoetst worden aan de gehanteerde randvoorwaarden uit het IHP. Een dergelijke toets wordt vaak gedaan middels een haalbaarheidsonderzoek, ook wel businesscase genoemd. Vervolgens worden de randvoorwaarden uit het IHP indien nodig geactualiseerd (inclusief indexatie, conform de systematiek zoals beschreven in de financiële paragraaf) en wordt het definitieve krediet bij de gemeenteraad aangevraagd. De gemeenteraad kan

alleen weigeren indien er sprake is van grote, onvoorziene, afwijkingen van het project ten opzichte van de in het IHP vastgelegde afspraken.

7. **Het IHP prevaleert voor het aanvragen van voorzieningen boven de verordening** en vervangt de aanvraagprocedure voor nieuwbouw en overige voor blijvend of voor tijdelijk gebruik bestemde voorzieningen (artikel 2.a lid 1 t/m lid 8 van de verordening). Dat betekent dat het IHP en de hierin genoemde bedragen en termijnen leidend zijn voor de uitvoering van projecten. Er zijn echter uitzonderingen, zoals de kosten voor huisvesting voor een nieuw te stichten school, kosten voor eerste inrichting onderwijsleerpakket en meubilair (artikel 2.a lid 1, lid 6 en lid 7 van de verordening) of spoedaanvragen door onvoorziene omstandigheden. Op dergelijke onvoorziene omstandigheden na, is de afspraak dat er geen gebruik wordt gemaakt van de route via de verordening maar dat reserveringen getroffen worden op basis van het IHP en dat deze gebruikt worden voor realisatie van de beoogde projecten. Aanvragen voortkomend uit het IHP worden impliciet geacht een aanvraag te zijn op grond van de verordening. Dit wordt ook op deze wijze in de verordening vastgelegd. De verordening wordt aangepast op basis van het IHP.

8. **Renovatie en vernieuwbouw als extra voorzieningen.** Het IHP is in lijn met het voorstel van PO-raad, VO-raad en VNG om renovatie op te nemen als voorziening door de gemeente.
   a. In de huidige situatie zijn gemeenten alleen verantwoordelijk voor vervangende nieuwbouw wanneer een gebouw aan het einde van zijn levensduur is (onder andere artikel 2 verordening). Door renovatie en vernieuwbouw op te nemen als voorziening ontstaat de mogelijkheid om bij een gebouw dat aan het einde van zijn levensduur is ook renovatie of vernieuwbouw toe te passen.
   b. **Renovatie** is een integrale levensduurverlengende ingreep in het gebouw, waarmee de levensduur van het gebouw met ten minste 25 jaar wordt verlengd.
   c. Levensduurverlenging met 40 jaar wordt **vernieuwbouw** genoemd. Een verlenging van de levensduur betekent niet enkel de verlenging van de bouwkundige levensduur. Het betreft ook de functionele levensduur.
      De definitie van de functionele levensduurverlenging wordt bepaald op basis van de kennis op het moment van investeren. Wordt gekozen voor renovatie of vernieuwbouw, dan dient een duidelijke relatie gelegd te worden met het behalen van de klimaatdoelstellingen van Parijs (zie bouwsteen 3, duurzaamheid).
   d. Er worden binnen het IHP afspraken gemaakt over ingrepen ter verbetering van ventilatie en/of duurzaamheid.
      In het geval van ventilatie en het binnenklimaat gaat het om verbeteringen die dermate urgent zijn dat ze niet kunnen wachten tot het moment waarop de school in aanmerking zou komen voor nieuwbouw, vernieuwbouw of renovatie. Als signaal voor een urgente ingreep worden de dan geldende normen op basis van het geldende Bouwbesluit en aanvullende richtlijnen vanuit de Gezondheidsraad gehanteerd.[2]
      In het geval van duurzaamheid gaat het in eerste instantie om maatregelen ter beperking van het energieverbruik en de CO_2-uitstoot (zie bouwsteen 3).
      Deze verbeteringen in ventilatie en duurzaamheid zijn kostbaar. Omdat schoolbesturen verantwoordelijk zijn voor groot onderhoud en exploitatie, en gemeenten voor onder andere nieuwbouw en vernieuwbouw, ontstaat de vraag wie deze ingrepen financiert, omdat deze op de grens liggen van groot onderhoud en vernieuwbouw. Bij voorkeur wordt geïnvesteerd op natuurlijke vervangingsmomenten, maar dat is bij urgentie niet altijd mogelijk. Gemeente en schoolbesturen zullen in overleg moeten treden over deze gevallen.

9. **Afweging renovatie versus nieuwbouw.** Er zijn de volgende overwegingen aangedragen die kunnen leiden tot de keuze voor renovatie in plaats van nieuwbouw (deze overwegingen sluiten andere overwegingen niet uit en zijn projectafhankelijk):
   - Het betreft een monumentaal gebouw;

[2] Eindrapport *Beeld van de ventilatie op scholen in het funderend onderwijs in Nederland,* LCVS d.d. 1 oktober 2020 (https://open.overheid.nl/repository/ronl-67bc2dd7-9ac2-4038-a05b-92f07e94a8f7/1/pdf/Eindrapport%20Landelijk%20Coordinatieteam%20Ventilatie%20op%20Scholen.pdf)

- Het betreft een gebouw dat qua indeling optimaal aansluit bij het onderwijsconcept en bovendien veilig is, maar in slechte bouwkundige status is en/of een slecht binnenklimaat heeft;
- Een financiële afweging (i.r.t. te onderhouden m2 en investeringen).
- Behoud van meer m2 dan volgens geldende normen toegekend zou worden.

10. **Financiële vertaling:** de afbakening van de indicatie van de investeringen wordt geduid in de financiële paragrafen op basis van het gezamenlijk gedefinieerde kwaliteitsniveau. Investeringen worden geraamd op basis van kengetallen voor nieuwbouw (met behulp van de kostenconfigurator van HEVO) en er wordt rekening gehouden met een opslagpercentage voor aanvullende kosten zoals interim-voorzieningen, regiotoeslag, sloopkosten en locatiegebonden kosten. Er dient rekening gehouden te worden met periodieke indexatie op basis van BDB-index.

11. **De leerlingenprognose van 2021 (Dick Postmus) vormt het uitgangspunt** voor het IHP. Een prognose geeft het vermoedelijk verloop aan van het leerlingenaantal, in het IHP is op basis van ervaring en verwachting van schoolbesturen ruimte voor nuance. Dit is met name van toepassing op het (V)SO en SBO. De leerlingenprognose wordt geactualiseerd. De geactualiseerde gegevens worden gebruikt voor de uitwerking van businesscases en haalbaarheidsonderzoeken.

12. **Het bouwheerschap ligt in principe bij het schoolbestuur** maar als het schoolbestuur het bouwheerschap wenst over te hevelen naar de gemeente dan heeft het schoolbestuur hier recht op. Het besluit over de bouwheerschap dient binnen vier weken nadat het programma vastgesteld is bepaald te worden. Dit is in lijn met de Verordening Voorzieningen Huisvesting Onderwijs gemeente Culemborg.

1.4. Bouwsteen 2: kwaliteit

Deze bouwsteen geeft aan welke kwaliteitsambities de gemeente Culemborg en de schoolbesturen nastreven op het gebied van onderwijshuisvesting.

1. **Gezondheid**: een schoolgebouw draagt bij aan de gezondheid van gebruikers. Een gezond binnenklimaat is van zeer groot belang voor de kwaliteit van een schoolgebouw. Ook een hoge verblijfskwaliteit draagt bij aan een gezond gebouw waar leerlingen en leerkrachten graag zijn.

2. **Onderwijskundige functionaliteit en flexibiliteit**: nieuwe en gerenoveerde schoolgebouwen dienen onderwijsconcepten goed te faciliteren. Het gebouw dient aan te sluiten bij het onderwijsconcept van de school van dat moment, maar dient ook flexibel te zijn richting de toekomst zodat het zich kan aanpassen wanneer het concept hierom vraagt.

   Uitgangspunt is dat ook andere functies in samenhang met onderwijs goed gefaciliteerd te worden. Denk aan kinderopvang of jeugdzorg, maar ook aan de verbinding met de wijk. Er wordt tevens ingezet op flexibiliteit. Hierbij gaat het om interne flexibiliteit, maar ook om transformatiemogelijkheden (adaptief vermogen) van het vastgoed. Flexibiliteit kan ook worden ingezet om ruimtetekorten en ruimteoverschotten op te lossen door de mogelijkheid van het op- en afschalen van gebouwen.

3. **Inclusief onderwijs en toegankelijkheid**: de schoolgebouwen dienen de mogelijkheid te bieden tot het faciliteren van inclusief en passend onderwijs. Dit houdt in dat gebouwen ruim van opzet zijn en beschikken over een lift. Ook leerlingen met een beperking kunnen worden ontvangen. Een toegankelijke omgeving is een omgeving waar kinderen en volwassenen zich zelfstandig door het gebouw kunnen bewegen, zonder hulp van derden. Toegankelijkheid betekent ook dat het gebouw geschikt is voor diverse gebruikersgroepen; hierbij hoort het streven naar meer samenwerking tussen primair onderwijs en speciaal onderwijs of tussen het onderwijs en zorg-/wijkvoorzieningen daar waar er lokale behoefte is (zie bouwsteen 5, samenwerking). Voor de kwaliteit van de schoolgebouwen leidt dit tot de aanwezigheid van multifunctionele ruimten die door diverse gebruikers voor verschillende doeleinden kunnen worden ingezet.

4. **Multifunctioneel gebruik**: de gebouwen dienen tevens optimaal gebruikt te worden. Multifunctioneel gebruik leidt tot een hogere bezetting en daarmee een duurzaam gebruik van de gebouwen. Dit vraagt wel om aandacht voor afspraken ten aanzien van beheersvorm, eigendomsverhouding, samenwerkingsafspraken, exploitatie en financiële geldstromen. Dergelijke afspraken dienen te volgen uit de inhoudelijke afspraken die aan de samenwerking ten grondslag liggen. Met name het faciliteren van functies voor IKC's is een belangrijk onderdeel van de gebouwkwaliteit.

5. **Locatie**: Belangrijke thema's bij een goede locatie zijn: bereikbaarheid, veiligheid, voldoende buitenruimte en voldoende parkeermogelijkheden, evenals sociale veiligheid.
   Met name voor scholen met een regiofunctie is een (verkeerskundig) goede bereikbaarheid essentieel. Dat geldt voor PO-scholen met een in Culemborg unieke denominatie, evenals voor de VO-scholen en voor het SO, VSO en SBO. Daarbij dient de bereikbaarheid via verschillende 'vervoersmiddelen' zoals met de auto, de fiets of te voet op een veilige manier mogelijk te zijn bijvoorbeeld door de verschillende verkeersstromen van elkaar te scheiden.

6. **Ruimte voor sport en bewegen**: Bewegen is belangrijk; hoe dichter bij het onderwijs, hoe beter. Daarbij gaat het niet alleen om sporthallen en gymzalen, maar ook om ruimte voor bewegend leren in en om de scholen; binnen en buiten. Daarnaast wordt door de keuze van samenwerkingspartners ook het bewegen na schooltijd gestimuleerd.

   Niet alleen het onderwijs maar ook andere organisaties maken gebruik van de sportfaciliteiten in de gemeente. Multifunctionaliteit van de sportvoorzieningen is hierin een vereiste om een maximale bezetting van de voorzieningen na te streven.

   Naast de capaciteit en kwaliteit van de voorzieningen zijn de loopafstand tot en veilige bereikbaarheid van de sportfaciliteit relevant, omdat loopafstanden van de

onderwijslocatie naar de sportfaciliteit van meer dan 15 minuten leiden tot verlies van onderwijstijd. Idealiter worden onderwijs en sportlocaties gecombineerd.

Binnen de gemeente Culemborg wordt een gezonde leefstijl en het belang van bewegen onderstreept. Om dat te faciliteren kiezen de PO- en VO-scholen in Culemborg ervoor om een uitgebreid aanbod aan bewegingsonderwijs aan te bieden. Om dat in de toekomst te kunnen faciliteren worden de volgende uitgangspunten voor het IHP gehanteerd:

- Voor het PO : de ambitie is om uit te gaan van 3 lesuren per groep per week in plaats van 2 lesuren per week (in lijn met landelijk oproep voor meer bewegingsonderwijs).
- Voor het VO wordt gepleit om van 25% extra capaciteit ten opzichte van de wettelijke richtlijnen uit te gaan. In het verleden is gebleken dat de wettelijke richtlijnen onvoldoende toereikend zijn om de ambities, en vooral sport als examenvak te faciliteren.

1.5. Bouwsteen 3: duurzaamheid

Het streven van de gemeente Culemborg en de schoolbesturen is een scholenlandschap dat het milieu en de natuur minimaal belast. Het realiseren van duurzame schoolgebouwen is een maatschappelijke verantwoordelijkheid. Daarbij wordt een brede definitie van duurzaamheid gehanteerd. Het begrip duurzaamheid wordt breder gedefinieerd dan energiebesparing en CO_2-reductie. Duurzaamheid gaat ook over Total Cost of Ownership (TCO), gezondheid, functionaliteit en betaalbaarheid. Het brede duurzaamheidsbegrip bestaat uit (in willekeurige volgorde):

1. **Aansluiten op doelstellingen gemeentelijk beleid en klimaatakkoord**: het IHP sluit aan op de doelstellingen die zijn geformuleerd in het landelijke klimaatakkoord en de sectorale routekaart: 55% CO_2-reductie in 2030 en 95% CO_2-reductie in 2050. Ten aanzien van de doelstelling van klimaatakkoord om in 2050 een reductie van 95% bereikt te hebben heeft de gemeente Culemborg een hogere ambitie: de ambitie is om in 2040 energieneutraal te zijn. Middels het IHP wil de gemeente invulling geven aan de verduurzamingsopgave voor het onderwijs en daarmee voldoen aan de eigen doelstelling. De ambitie is om energieneutrale schoolgebouwen te realiseren, waarbij gemeente en schoolbesturen afspraken maken over een mogelijk gezamenlijke investering hierin. Het streven is om de beschikbare middelen zo efficiënt mogelijk in te zetten om de doelstellingen te halen. Vanuit ervaring wordt bij voorkeur op natuurlijke vervangingsmomenten geïnvesteerd: nieuwbouw en/of vernieuwbouw.

2. **De schoolbesturen zijn mogelijk bereid vanuit Total Cost of Ownership mee te investeren in schoolgebouwen.** Daarbij leveren gemeente en schoolbestuur mogelijk een extra bijdrage vanuit het gezamenlijk belang van extra kwaliteit en optimale exploitatie om een nog functioneler en prettiger gebouw te realiseren. Gemeente en schoolbesturen zetten zich proactief in om de extra ambities met alle beschikbare middelen (bijvoorbeeld ook subsidies) te realiseren. Eventuele investeringen door het schoolbestuur dienen altijd in lijn te zijn met regelgeving vanuit het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Total Cost of Ownership wordt benaderd vanuit voorbeeldfunctie, investering en jaarlasten van een gebouw. Daarbij dient rekening gehouden te worden met de beperkte middelen van zowel de school als de gemeente en het huidige investeringsverbod in het PO, artikel 148 WPO. In het VO is geen investeringsverbod, het VSO is hier een uitzondering op (hiervoor geldt wel een investeringsverbod). Deze bepaling in het PO is als amendement in de wet toegevoegd om te voorkomen dat de door de voor onderwijs bedoelde middelen voor oneigenlijke doelen kunnen worden aangewend. In de praktijk wordt hier wisselend mee omgegaan[3]. Vanaf circa 2023 is het wetsvoorstel erop gericht het bestaande investeringsverbod op te heffen (zie bijlage I).
   Naast financiële investeringen dient bij de realisatie van vernieuwbouw en nieuwbouw ook stilgestaan te worden bij passieve maatregelen die de kwaliteit van de huisvesting bevorderen. Er kan gedacht worden aan het bouwen van passieve gebouwen[4] of het vergroenen van gebouwen en terreinen om voor natuurlijke koeling te zorgen. De keuze binnen de mogelijke oplossingen dient projectspecifiek in de uitwerking van het scenario na vaststelling van het IHP onderzocht te worden.

   Op het moment dat extra investeringen nodig zijn om de ambitie te bereiken, dan zijn de volgende afspraken van toepassing:
   - Schoolbesturen investeren in verduurzamingsmaatregelen mits deze binnen 5 jaren terug te verdienen zijn;
   - Er wordt zo veel als mogelijk gebruik gemaakt van subsidies;
   - Resterende financieringsbedragen worden door de gemeente gefinancierd indien deze het bestaande bouwbesluit overstijgen.

3. **Energieneutraliteit:** er wordt bij nieuwbouw en vernieuwbouw gekozen voor energieneutrale schoolgebouwen (ENG). Daarbij wordt er voor nieuwbouw een

[3] Dit naar aanleiding van uitspraken van toenmalig staatssecretaris Dekker bij de behandeling van het wetsvoorstel 'overheveling onderhoud buitenkant'.

'Bij nieuwbouw is het niet toegestaan dat een bestuur een bijdrage levert aan de nieuwbouw van een school voor dat deel waarvoor de gemeente verantwoordelijk is. Dus het kan niet zo zijn dat de gemeente maar een deel van de vergoeding betaalt en het bestuur de rest laat betalen. De gemeente moet minimaal de normvergoeding zoals die in de eigen huisvestingsverordening is vastgelegd vergoeden. Het bedrag moet ook zodanig zijn dat kan worden voldaan aan de eisen uit het Bouwbesluit. Het schoolbestuur mag wel boven deze normen investeren in het gebouw om bijvoorbeeld een lager energieverbruik of beter binnenklimaat te realiseren. Hierbij geldt dat het een redelijk bedrag betreft dat binnen een redelijke termijn kan worden terugverdiend.'

[4] Bij passief bouwen wordt er uitgegaan van goede isolatie, kierdichting en daarmee een grote beperking van warmteverlies en warmtebehoefte zonder het comfort in het binnenmilieu te beperken.

hogere ambitie uitgesproken dan het Bouwbesluit per 1 januari 2021, dat uitgaat van bijna energieneutrale gebouwen (BENG - voor een toelichting op het verschil zie bijlage II). Bij renovatie (zie bouwsteen 1 voor uitgangspunten renovatie) wordt beoogd om deze energieprestatie zoveel mogelijk te realiseren. Voor renovatie geldt minimaal de ambitie voor bijna energieneutrale schoolgebouwen (BENG).

4. **Optimum 'Frisse Scholen'**: bij nieuwbouw, vernieuwbouw en renovatie zijn alle Frisse Scholen-thema's relevant (lucht, licht, temperatuur, geluid en energie), waarbij bijzondere aandacht besteed wordt aan het binnenmilieu (lucht en temperatuur). Voorbeeld is dat alleen frisse lucht in de warmer wordende zomers niet voldoende is, er dient ook gekoeld te kunnen worden. De kracht ligt in de optimale afstemming en integratie van deze thema's om te komen tot zo duurzaam mogelijke gebouwen. Deze duurzame gebouwen leiden tot een kwalitatief goed leef- en leerklimaat voor leerlingen en medewerkers. Het streven is om voor alle scholen in Culemborg minimaal klasse B voor alle thema's te bereiken.

5. **Onderwijskundige functionaliteit en flexibiliteit ten behoeve van toekomst-bestendigheid**: nieuwe en gerenoveerde schoolgebouwen dienen onderwijs-concepten goed te faciliteren, het gebouw dient aan te sluiten bij het onderwijs-concept van de school van dat moment. Het onderwijsconcept is leidend in de beoordeling van de functionaliteit van een onderwijsgebouw. Daarnaast dienen ook andere functies in samenhang met onderwijs goed gefaciliteerd te worden. Denk aan kinderopvang of jeugdzorg, maar ook aan de verbinding met de wijk. Er wordt tevens ingezet op flexibiliteit. Hierbij gaat het om interne flexibiliteit, maar ook om transformatiemogelijkheden (adaptief vermogen) van het vastgoed. Flexibiliteit kan ook worden ingezet om ruimtetekorten en ruimteoverschotten op te lossen door de mogelijkheid van het op- en afschalen van gebouwen. De (bouw-/installatie)technische kwaliteit van de schoolgebouwen is uitstekend en onderhoudsvriendelijk. Dit zorgt ervoor dat gebouwen lang meegaan.

6. **Voorbeeldfunctie, materialisering en circulariteit**: duurzame gebouwen en de omgeving dragen bij aan het duurzaamheidsbewustzijn van gebruikers (leerlingen, docenten etc.) en bewoners door duurzaamheidsmaatregelen zichtbaar te maken. Ten aanzien van circulariteit wordt ernaar gestreefd bewust om te gaan met de toegepaste materialen en waar mogelijk gebruik te maken van natuurlijke, ecologisch vriendelijke en/of herbruikbare materialen. In het geval van nieuwbouw, vernieuwbouw en renovatie wordt gelet op de basisprincipes van circulariteit, zoals de toekomstige losmaakbaarheid van de gebouwelementen.

7. **Groene en blauwe buitenruimten:** de buitenruimten worden zo verhard als nodig maar ook zo groen en blauw als mogelijk vormgegeven. Groene en blauwe buitenruimten laten kinderen kennismaken met de natuurlijke elementen en hebben een verkoelende werking. Daarnaast worden elementen die het 'bewegend leren' en sportiviteit bevorderen bewust ingezet. Naast het groen in de buitenruimten spelen onderwerpen als het bevorderen van biodiversiteit (bijvoorbeeld door het plaatsen van verblijfplaatsen voor insecten en dieren) en waterbestendigheid (bijvoorbeeld door regenwaterinfiltratie) een belangrijke rol.

   De buitenruimte wordt in basis afgescheiden en is voor gebruik van de onderwijslocatie. Daarmee valt het onderhoud van de buitenruimte onder verantwoordelijkheid van de schoolbesturen. Indien nodig of bij aanvullende ambities wordt het gesprek gevoerd tussen schoolbestuur en gemeente over de exploitatie hiervan.

8. **Meetbaarheid van duurzaamheid**. In het kwaliteitsniveau voor nieuwbouw, vernieuwbouw en renovatie wordt duurzaamheid ook geconcretiseerd. Onder punt 3 zijn de doelstellingen voor nieuwbouw, vernieuwbouw en renovatie op het vlak van energie geformuleerd. In bijlage II wordt de definitie van deze doelstellingen weergegeven.

9. **Duurzaamheid in bestaande gebouwen**. Door vaststelling van het IHP krijgen schoolbesturen zicht op de vervangingstermijnen van hun gebouwen. Dit stelt schoolbesturen in staat om vanuit hun verantwoordelijkheid voor onderhoud en exploitatie te investeren in duurzaamheid en het binnenklimaat. Daarbij kan met name worden ingezet op duurzaamheidsmaatregelen waarbij de terugverdien-tijden de vervangingstermijn niet overschrijden. De tussentijdse verduurzaming en verbetering van schoolgebouwen is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de schoolbesturen en gemeente. Dit kan worden verwerkt in de meerjarenonderhoudsplanning van de gebouwen. De gemeente is bereid om

hierin mee te denken en eventueel een rol te spelen in planvorming en (voor)financiering.

1.6. Bouwsteen 4: capaciteit

Deze bouwsteen geeft aan hoe wordt omgegaan met de capaciteit van de onderwijshuisvesting in de gemeente Culemborg. Daarbij gaat het om een optimale afstemming tussen vraag en aanbod.

1. **Binnen de gemeente Culemborg is een goed onderwijsaanbod**; er is een spreiding van onderwijsconcepten, denominaties en onderwijsniveaus over de gemeente, waarbij voorop staat dat Culemborg een aantrekkelijke gemeente voor iedereen wil zijn, ook voor jongeren uit de regio.. Binnen Culemborg vindt men het belangrijk dat iedereen het onderwijs krijgt dat nodig is. Culemborg heeft een divers aanbod en hier is men trots op. Een goede verbinding tussen onderwijs en arbeidsmarkt is hierbij van belang.[5] De wens is dit onderwijsaanbod te behouden en te versterken. Dit vraagt om extra aandacht in de uitwerking voor het specifieke van iedere onderwijsinstelling.

2. **Uitgangspunt is dat voor ieder kind een passende plek beschikbaar is**. Voor partners in Integrale Kindcentra (IKC's) en in alle andere voorzieningen voor het PO betekent dit dat kinderen dicht bij huis naar school kunnen gaan. In iedere wijk dient een onderwijslocatie te zijn en waar mogelijk en gewenst ook een kindvoorziening, maar er hoeft niet in iedere wijk een school van iedere denominatie aanwezig te zijn. Organisaties voor kindvoorzieningen worden derhalve betrokken in de scenario-ontwikkeling van dit IHP.
   Scholen van het VO en het (V)SO, maar ook PO-scholen met een specifiek onderwijsconcept hebben een regiofunctie. Deze scholen zijn niet gebonden aan een bepaalde plek binnen de gemeente. Er dient echter wel bijzondere aandacht te zijn voor de bereikbaarheid en toegankelijkheid van deze regioscholen.
   Voor het (V)SO vindt afstemming over de locaties en het onderwijsaanbod plaats binnen het samenwerkingsverband.

3. **Bij investeringen in schoolgebouwen gaan schoolbesturen en de gemeente in gesprek over de toekomstbestendigheid van de locatie**. De lokale opheffingsnorm heeft daarbij een signaalfunctie. In het PO is deze norm 138 leerlingen per school. De landelijke opheffingsnormen gelden voor het VO conform artikel 107 van de Wet op het voortgezet onderwijs; deze verschillen per type onderwijs. In het geval van (V)SO en SBO dient gekeken te worden naar de daadwerkelijke en verwachte vraag en het daadwerkelijke en verwachte aanbod. Hierbij dient afstemming met het samenwerkingsverband gezocht te worden.
   Voor alle typen onderwijs is een maatwerkbesluit nodig over de toekomst-bestendigheid van een kleine school waarbij alle aspecten meegewogen worden (bijvoorbeeld laatste school van een denominatie of onderwijsconcept of enige school in een solitair gelegen wijk of kern). Een mogelijke oplossing voor de levensvatbaarheid van kleine scholen is het vormen van gezamenlijke huisvesting van (kleine) scholen en / of met maatschappelijke organisaties.

4. **De schoolbesturen streven naar een omvang van een school die past bij de vraag**. Hiermee wordt bedoeld dat er geen 'ideale' schoolgrootte bestaat voor een school in de gemeente Culemborg. Het gaat niet zozeer om de omvang, maar om kwaliteit. Schoolbesturen maken daarbij zelf de afweging of de kwaliteit bij een bepaalde omvang gegarandeerd kan worden. Voor het PO is aangegeven dat de omvang ook afhankelijk is van het voedingsgebied (hoeveel kinderen wonen er in een wijk of kern). Aangezien het VO vaak een regiofunctie heeft, bepalen de vraag en de praktische organisatie van het onderwijs de ideale schoolgrootte.

5. **Voor iedere school ook een zelfstandig gebouw gerealiseerd wordt.**
   In de praktijk is gebleken dat onvoldoende invloed uitgeoefend kan worden op het gelijkwaardig houden van twee scholen onder een dak. Om schreefgroei te voorkomen is de voorkeur uitgesproken om voor een school/ IKC-voorziening of meerdere scholen van één schoolbestuur met IKC-partners een zelfstandig gebouw te realiseren in plaats van meerdere scholen onder een dak te huisvesten. Daar waar partijen meerwaarde ervaren bij het gezamenlijk optrekken, is er echter de mogelijkheid om dat nader te onderzoeken en te ontwikkelen.

[5] Bestuursakkoord gemeente Culemborg 2022-2026

6. **Het streven is een optimale afstemming tussen vraag en aanbod**. Daarbij gaat het direct ook om het voorkomen van leegstand en ruimtetekorten bij scholen. Daarvoor zijn een tweetal instrumenten geformuleerd (in willekeurige volgorde):
   a. Verhuur of medegebruik van ruimten kan, na toestemming van de gemeente, een oplossing zijn voor een ruimteoverschot. Onder andere IKC-partners zoals de kinderopvang worden benaderd voor verhuur of medegebruik.
      De inkomsten van schoolbesturen voor onderhoud en exploitatie zijn afhankelijk van het aantal leerlingen. Bij leegstand moet een schoolbestuur met minder inkomsten hetzelfde aantal vierkante meters onderhouden. Ook afstoten van leegstand kan een mogelijkheid zijn.
   b. Verwijzen is ook mogelijk. Dit betreft het in medegebruik geven van leegstand in een school aan een school met een ruimtetekort. In het PO geven schoolbesturen aan deze situatie te willen voorkomen omdat het onderwijskundig minder wenselijk is, bijvoorbeeld wanneer er een doorgaande leerlijn/ ontwikkellijn is gecreëerd in een IKC. Indien er wel wordt verwezen dient dit passend te zijn voor de specifieke situatie.

7. **Onvoorziene omstandigheden worden opgeloste naar eer en geweten.** Er is daarnaast sprake van landelijke ontwikkelingen, zoals het faciliteren van onderwijs voor vluchtelingen. De impact hiervan op de capaciteitsvraag op lange en korte termijn is moeilijk te voorspellen. De schoolbesturen en gemeente hebben hier de taak om naar eer en geweten een oplossing voor dit soort onvoorziene omstandigheden te zoeken zonder dit een structurele plek in de capaciteit toe te kennen.

1.7. Bouwsteen 5: samenwerking

Deze bouwsteen behandelt de relatie van onderwijshuisvesting met andere voorzieningen. Daarbij wordt ingegaan op samenwerkings-mogelijkheden.

1. **Samenwerking betekent dat scholen gebouwen delen**, met partners (bijvoorbeeld kinderopvang, jeugdzorg, (maatschappelijke en culturele) wijkvoorzieningen). Samenwerking kan zowel inhoudelijk als gebouwelijk worden vormgegeven, waarbij gebouwelijke samenwerking bij voorkeur volgt op de inhoudelijke samenwerking om deze extra te versterken. Inhoudelijke samenwerking biedt voordelen op het gebied van kennisuitwisseling. Gebouwelijke samenwerking kan de inhoudelijke samenwerking faciliteren en versterken en daarnaast exploitatievoordelen bieden (delen van ruimten).

2. **Er wordt ingezet op het behouden en uitbreiden van samenwerking tussen het PO en kinderopvang** (kinderopvang en buitenschoolse opvang). Dit worden ook wel partners voor IKC's genoemd. Daarbij worden pedagogiek en didactiek op elkaar afgestemd:
   a. De samenwerking tussen PO en IKC-partners kan verschillende vormen aannemen. Er zijn verschillende manieren van integratie tussen onderwijs en kinderopvang. Er is ruimte om per project maatwerk te leveren, passend bij de lokale situatie.
   b. De basis voor een IKC is het realiseren van een leerlijn/ ontwikkellijn van 2-12 jaar, het realiseren van opvang van 0-12-jarigen is ook mogelijk. Het realiseren van kinderopvang voor 0-2-jarigen is afhankelijk van de behoefte van een wijk en de sociaal-maatschappelijke factoren.
   c. Huurbescherming van IKC-partners is belangrijk om te voorkomen dat de gecreëerde doorlopende leerlijn/ ontwikkellijn bij groei van de school door opzeggen van de huur voor de IKC-partner alsnog onderbroken wordt.
   d. Momenteel bestaan er afspraken op het gebied van medegebruik en verhuur. De gemeente en schoolbesturen wensen deze afspraken te actualiseren en na het vaststellen van het IHP vast te leggen in beleidskaders. Dit betreft vraagstukken over capaciteit (bijvoorbeeld het bieden van huurbescherming aan IKC-partners), eigendomsverhoudingen, tariefstelling bij medegebruik en verhuur en financiering van de aanvangsinvestering. Het bieden van huurbescherming kan bijvoorbeeld worden opgelost door de KOV of andere maatschappelijke instellingen geen onderwijsmeters toe te kennen voor huur, maar door deze onderwijsmeters eerst te onttrekken aan het onderwijs alvorens ze beschikbaar te stellen.

3. **Er wordt ingezet op 1 KOV per IKC**
   Uitgangspunt is dat elk IKC wordt voorzien van 1 KOV in plaats van bijvoorbeeld 1 KOV per school in geval van 2 scholen in 1 IKC.

   Contracten die de gemeente met de KOV opstelt worden gezamenlijk bepaald tussen gemeente en betrokken schoolbesturen.

4. **Samenwerking onderwijs en maatschappelijke partners:** er wordt door gemeente en schoolbesturen in het uitwerken van de projecten gezocht naar samenwerking tussen het onderwijs en overige maatschappelijke partners die de onderwijs- en wijkbehoeften tegemoet kunnen komen, zoals bijvoorbeeld therapeuten, wijkteam, bibliotheek, jeugdhulp, sportorganisaties, culturele partners etc. Er wordt daarbij tegemoetgekomen aan de sociaal-maatschappelijke rol van een school voor de wijk/kern. Deze functie en behoefte kan per wijk/kern en per school anders zijn en worden ingevuld. Er is ruimte om per school maatwerk te leveren, passend bij de lokale situatie.
   Daarbij wordt er actief op ingezet de onderwijsgebouwen vanuit de maatschappelijke verantwoordelijkheid voor passende functies in de avonduren, weekenden of gedurende vakantieperiodes open te stellen. Dit vraagt om goede afspraken over beheer, onderhoud, exploitatie en verantwoordelijkheid voor het leegstandsrisico.

5. **Tussen het VO en VSO is reeds een samenwerking ontstaan**. Deze ontwikkelingen dienen in het kader van inclusief en passend onderwijs verder versterkt en uitgebreid te worden.

6. **Samenwerking PO en SBO**: ook de samenwerking tussen PO en SO/SBO wordt proactief versterkt ten behoeve van meer inclusief onderwijs. Een voorbeeld is de verkenning van de samenvoeging van SBO De Julianaschool met het primair onderwijs.

7. **Samenwerking PO en VO:** een actieve samenwerking tussen PO en VO vormt het uitgangspunt voor Culemborg.

   Dat kan bijvoorbeeld in de vorm van “10-14-onderwijs” vormgegeven worden. Hierbij wordt bij de overgang van PO naar VO een betere doorlopende lijn gecreëerd waardoor de harde breuk van groep 8 naar het VO wordt voorkomen.

   Een ander voorbeeld van deze samenwerking is het Agora – onderwijs. Een vorm van onderwijs die het PO en het VO willen aanbieden voor kinderen van 4 tot 16. Het Agora onderwijs is nog zoekende naar een locatie voor uitbreiding. Deze locatie hoeft niet per se bij het VO te zijn gesitueerd, maar vanuit inhoudelijke samenwerking is nabijheid wel gewenst.

8. **Schaalvoordelen afstemmen in OOGO** gerelateerd aan onderwijshuisvesting
   In het OOGO dient als vast agendapunt opgenomen te worden:
   de verkenning van inkoop- en exploitatievoordelen door gezamenlijke inkoop. Gezamenlijk inkopen kan schaalvoordelen met zich meebrengen, bijvoorbeeld door het besparen van aanbestedingskosten en uitvoeringskosten of schaalvoordelen bij gezamenlijk inkoop van leermiddelen. Per onderwerp kan bepaald worden voor welke partijen het interessant is om gezamenlijk op te trekken.

Bijlage I – Juridische- en Beleidskaders

Dit hoofdstuk gaat in op de beleidskaders die gelden voor het IHP: de wettelijke taak van de gemeente en schoolbesturen op het gebied van onderwijshuisvesting en relevante ontwikkelingen.

Zorgplicht
Gemeenten hebben op het gebied van onderwijshuisvesting de zogeheten zorgplicht. De onderwijswetgeving stelt dat een gemeente dient te voorzien in voldoende en adequate huisvesting voor het primair onderwijs (PO), (voortgezet) speciaal onderwijs ((V)SO) en voortgezet onderwijs (VO). De voorzieningen in de huisvesting waarvoor de gemeente verantwoordelijk is zijn vastgelegd in de wetgeving. Daarbij gaat het onder andere om (vervangende) nieuwbouw, uitbreiding en herstel van constructiefouten. Het onderhoud (binnen- en buitenkant) en de exploitatie van schoolgebouwen is de verantwoordelijkheid van de schoolbesturen. Renovatie is (vooralsnog) niet wettelijk geregeld. Hetzelfde geldt voor vernieuwbouw.

Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs
De uitvoering van de zorgplicht wordt geregeld via een juridisch instrument, de verordening. Op grond van de Gemeentewet (artikel 149), Wet op het Primair Onderwijs (artikel 102), Wet op de Expertisecentra (artikel 100) en Wet op het Voortgezet Onderwijs (artikel 76) is de gemeenteraad verplicht bij verordening een regeling vast te stellen. De verordening bevat de basis van het onderwijshuisvestingsbeleid en regelt uitgangspunten voor onder andere de voorzieningen die schoolbesturen jaarlijks kunnen aanvragen bij een gemeente, criteria voor het toetsen van deze aanvragen en procedurele afspraken. De VVHO (Verordening Voorzieningen Huisvesting Onderwijs gemeente Culemborg) is voor het laatst vastgesteld in 2015.

Eigendom
Normaliter hebben schoolbesturen het (juridisch) eigendom van een schoolgebouw met de daarbij behorende ondergrond. In Culemborg bestaan drie uitzonderingen:

- Brede School Culemborg Oost: volledig eigendom ligt bij SABC.
- Brede School Culemborg West: eigendom ligt volledig bij gemeente Culemborg
- De Beatrixschool staat op grond die niet in eigendom is van gemeente Culemborg, het eigendom van de grond ligt bij PCI (Parochiële Charitas Instelling).
- Sportvelden van het KWC zijn in eigendom van KWC.
- Lek & Linge maakt gebruik van een sportveld en een amfitheater o.b.v. een gebruiksovereenkomst.

Dit houdt in dat een schoolbestuur als eigenaar van een schoolgebouw en ondergrond juridisch aansprakelijk is. Wanneer een schoolbestuur geen gebruik meer maakt van het gebouw valt het gebouw om niet terug in het juridisch eigendom van de gemeente. De reden hiervoor is dat de gemeente het gebouw en de ondergrond heeft bekostigd. De gemeente heeft dus het economisch claimrecht. Schoolbesturen kunnen vanwege hun positie een gedeelte van het gebouw in medegebruik (voor andere culturele, maatschappelijke of recreatieve doeleinden) geven aan instellingen die uit de openbare kas worden bekostigd met een ideëel doel. Commercieel verhuren binnen onderwijstijd is mogelijk als de gemeente daar, met inachtneming van de verordening, voorafgaand toestemming voor geeft.

Kinderopvang
Op 1 januari 2018 is de Wet harmonisatie kinderopvang en peuterspeelzaalwerk in werking getreden. Daarbij zijn kinderopvang en peuterspeelzalen geharmoniseerd, waardoor men tegenwoordig spreekt van peuteropvang. Voor de peuteropvang is daarbij een landelijk kwaliteitskader ingevoerd dat grotendeels gelijk is aan de kinderopvang. De GGD is aangesteld als toezichthouder op de kwaliteit voor zowel de kinderopvang als peuterspeelzalen. Daarnaast is er met de invoering van de Wet OKE voor gemeenten een verplichting gekomen om voldoende aanbod vroeg- en voorschoolse educatie (VVE) te realiseren, waarbij de financiële drempels voor ouders van doelgroepkinderen zo laag mogelijk moeten zijn.

Huidig stelsel
De huidige rolverdeling (waarbij gemeenten verantwoordelijk zijn voor nieuwbouw en schoolbesturen verantwoordelijk zijn voor onderhoud, aanpassing en exploitatie)

vertoont tekortkomingen. Het stelsel biedt beide partijen theoretisch de mogelijkheid om de eigen uitgaven te beperken. Gemeenten kunnen eigen uitgaven beperken door relatief goedkope gebouwen neer te zetten, met als gevolg hoge onderhouds- en exploitatiekosten. Schoolbesturen kunnen de eigen uitgaven beperken door weinig te investeren in onderhoud en eerder nieuwbouw aan te vragen bij de gemeente. Daarbij komt dat een aantal zaken, zoals bekostiging als gevolg van aangescherpte eisen in het Bouwbesluit en maatschappelijk wenselijke voorzieningen waaronder op het gebied van duurzaamheid, en de voorziening renovatie / vernieuwbouw niet geregeld zijn.

Wetsvoorstel stelselwijziging
Op 15 december 2016 hebben de PO-raad, de VO-raad en VNG een gezamenlijk voorstel gestuurd aan toenmalig staatssecretaris Sander Dekker om de tekortkomingen in het huidige stelsel voor onderwijshuisvesting op te lossen. Het uitgangspunt van dit voorstel is dat gemeenten en schoolbesturen een gezamenlijke verantwoordelijkheid hebben voor de (kwaliteit van de) huisvesting van scholen. Op 9 mei 2018 is het verder uitgewerkte voorstel gepubliceerd door PO-raad, VO-raad en VNG. Inmiddels is het voorstel ook formeel door de VNG goedgekeurd. Het voorstel is in 2018 formeel aan de huidige minister aangeboden. Deze heeft laten weten dat de besluitvorming c.q. wetswijziging staat gepland voor de tweede helft van 2023.

Het voorstel pleit voor aanpassing van het stelsel om een aantal van de geconstateerde tekortkomingen op te heffen. Daarbij worden de nadelen van de scheiding van de financiële middelen zoveel mogelijk opgeheven. Gemeenten en schoolbesturen komen in een meer gelijkwaardige positie ten opzichte van elkaar. Belangrijke elementen uit het voorstel zijn:

- De in de wet beschreven jaarcyclus voor aanvragen onderwijshuisvesting wordt vervangen door een langere periode, waarin gemeenten na overleg met betrokken schoolbesturen het huisvestingsbeleid en het investeringsprogramma voor een periode van 4 jaar vastleggen in een meerjarenprogramma (IHP), met een doorkijk tot ten minste het 16e jaar.
- De mogelijkheid om renovatie als volwaardig alternatief voor vervangende nieuwbouw in te kunnen zetten. Renovatie moet worden opgenomen als voorziening in de wet. Renovatie dient daarbij te leiden tot een startsituatie (of startconditie) die in functioneel en kwalitatief opzicht gelijkwaardig is aan nieuwbouw en gericht is op levensduurverlenging van ten minste 25 jaar.
- Het investeringsverbod voor het PO en (V)SO wordt zodanig aangepast dat het overeenkomt met de betreffende bepalingen uit Wet op het Voortgezet Onderwijs. PO- en (V)SO besturen krijgen daarmee de mogelijkheid om in huisvesting te investeren.
- De concretisering van het Huisvestingsvoorstel van de sectorraden en de VNG gaat uit van het handhaven van de huidige financieringsstromen. Aanvullend kan de versoepeling van het investeringsverbod leiden tot een gezamenlijke financiering die de kwaliteit van onderwijshuisvesting kan vergroten dan wel het moment van investeren kan vervroegen.

Vooruitlopend op de kaders van de vigerende wetgeving streeft de gemeente Culemborg ernaar mee te gaan met deze ontwikkeling.

Ontwikkeling klimaatakkoord
In het klimaatakkoord is vastgelegd dat de PO-raad en de VO-raad sectorale routekaarten, behorende bij de klimaatopgave, dienen door te rekenen naar een CO2-arme gebouwenvoorraad. HEVO heeft deze doorrekening uitgevoerd. Deze doorrekening richt zich enerzijds op de effectiviteit van mogelijke scenario's op de totale reductie van gebouwgebonden CO2-productie en anderzijds op de kosteneffectiviteit van de verschillende maatregelen die op de gebouwenvoorraad kunnen worden toegepast.

Op het gebied van de te behalen doelstellingen is de opdracht aan de sectoren om:

- Te komen tot een gebouwgebonden CO2-reductie van 49% in 2030 ten opzichte van de situatie in 1990, hetgeen overeenkomt met 44% ten opzichte van de situatie in 2017.
- Te komen tot een gebouwgebonden CO2-reductie van 95% in 2050 ten opzichte van de situatie in 1990.

Naast de doelstellingen op het gebied van CO2-reductie, hebben de beide sectorraden daaraan toegevoegd dat een duurzaam schoolgebouw een schoolgebouw is dat optimaal ten dienste staat van het onderwijs dat erin geboden wordt. Een goed binnenklimaat resulteert in een hoger leerrendement en minder ziekteverzuim. Een

schoolgebouw is daarmee niet alleen duurzaam voor wat betreft de CO2-uitstoot of het energieverbruik; het is een gebouw dat aansluit bij de onderwijskundige visie van de school, past bij het aantal leerlingen en toekomstbestendig is bij veranderingen.

De doelstellingen zijn als volgt:

Doelstelling	Referentiejaar 1990	Referentiejaar 2017
CO_2-reductie 2030	49,0%	44,0%
CO_2-productie 2030	51,0%	56,0%
CO_2-reductie 2050	95,0%	94,5%
CO_2-productie 2050	5,0%	5,5%

Dit betekent dat ten opzichte van de huidige CO2-uitstoot, representatief gesteld voor referentiejaar 2017, het einddoel per 2050 gesteld wordt op 94,5% CO2-reductie ten opzichte van dat referentiejaar. Het doel voor 2030, 44% reductie ten opzichte van 2017, is door het rijk als doelstelling geformuleerd. Op basis van de verhoudingen voor de doelstelling per 2030 is de doelstelling per 2050 ten opzichte van 2017 bepaald.

Beleidskaders Culembrog

Relevante beleidskaders voor dit IHP zijn:

- Het huidige Coalitieprogramma https://www.culemborg.nl/bestuursakkoord-samen-aan-de-slag-ondertekend
- Uitgangspunten duurzaamheid:
- https://www.culemborg.nl/duurzaamheid Verordening leerlingenvervoer (kan van toepassing worden bij opheffing van scholen) https://www.culemborg.nl/leerlingenvervoer
- Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs gemeente Culemborg 2015 https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR487260

Bijlage II - Energieprestaties

Onderstaand de verschillende definities van energieprestaties van gebouwen:

BENG (Bijna Energie Neutraal Gebouw)
Bij een BENG-gebouw worden gebouwgebonden energieverbruik en energieopwekking met elkaar vergeleken. Een BENG-gebouw kent een hoger energieverbruik in verhouding tot de energieopwekking. Door de toepassing van de norm NTA8800 wordt getoetst of het gebouw voldoet aan wetgeving voor BENG, die vanaf 1 januari 2021 wettelijk verplicht zal zijn.

ENG (Energie Neutraal Gebouw)
Het gebouw heeft een EPC volgens NEN 7120 van nul. Alleen het gebouwgebonden energieverbruik op jaarbasis telt mee en is nul. [6]

NOM (Nul op de Meter)
Om een NOM-gebouw te realiseren moet er naast de benodigde energie die benodigd is voor de gebouw gebonden installaties, ook gekeken worden naar het algemeen energieverbruik door de gebruikers. Bij een NOM-gebouw zijn totale energieverbruik en energieopwekking in balans. Door verschillen in de kosten voor inkoop van energie en vergoeding voor terug-levering aan het net kent een NOM-gebouw alsnog kosten voor energie.

Klimaatneutraal
Klimaatneutraal wil zeggen dat bepaalde activiteiten (al dan niet binnen een bepaald gebied of op een bepaalde plek) geen positief of negatief effect hebben op het klimaat. Het begrip ‘klimaatneutraal’ wordt vooral gebruikt om aan te geven dat bepaalde activiteiten geen negatief effect hebben op het klimaat, waarmee men wil zeggen: geen emissie van CO2 en andere broeikasgassen.[7]

[6] https://www.rvo.nl/onderwerpen/duurzaam-ondernemen/gebouwen/wetten-en-regels/algemene-begrippen

[7] https://www.rvo.nl/onderwerpen/duurzaam-ondernemen/gebouwen/wetten-en-regels/algemene-begrippen